

VI "Мәдениеттер тоғысындағы тіл,
әдебиет, аударма және журналистика
мәселелері" атты халықаралық
ғылыми-практикалық конференция

SDU
SULEYMAN DEMIREL
UNIVERSITY

ICBCB
2014 International Conference
Building Cultural Bridges

TOM II
VOLUME II

April 24-26, 2014

TEM TOUR

Karlygash Tourism

BENLİK EĞİTİMİ

Mustafa Hopaç*

ÖZET

İnsanoğlu, kendini benliğini keşfetme adına birçok paradigmlar ortaya koydu. Sokrates in “kendini bil” aforizması antik dönem adına” ben ”in keşfinde önemli bir adım olsa da hakikatte ilkinsanla birliktebu hayret ve hayranlık başlamıştır. Antik dönemde; Aristoteles ve Stoacılar insan ve benlik üzerine analizlere rastlıyoruz. Mahiyet-varlık algısında, “Ruh” yapısal olarak, sonsuzluk kazandırılmış bir kanun-u emridir ve ebedidir. Bediuzzaman “ene” nin başlı başına, gizlenmiş keşfedilmeyi bekleyen hazineleri açacak şifreleri barındırdığını söyleyip, tahkik edilmesi gerekliliğine işaret ediyor. Benlik, insana verilmiş ve çok değerli hazineleri açma kabiliyetine sahip bir anahtardır. Mutlak varlığın, insana yüklediği ayrı bir değerler silsilesi vardır. İnsan varlık evreninin, efendisi olarak yaratılmış ve akıl gibi bir emanete ehil hale getirilmiştir. İnsan beynini bilgisayara benzetecek olursak ruh onun yazılımıdır ve bu yazılım her insanda, hatta bütün canlılarda farklıdır. Düşünce üretme, kavramlaştırma, planlama insanın genetik yazılımında ilk insandan itibaren mevcuttu. Maddi manevi medeniyetlerin temelinde, düşünen varlık olarak insan vardır. “Ben” in kademe kademe şahsiyet kazanması sonrada toplumsal şahsiyete katılması, bir rakamının amudi olarak milyon değerini kazanması gibidir. Toplumsal şahsiyet kazanmış bir insan yeryüzünün her noktasında varoluşun ve insanca yaşamın temsilcisidir. Hiçbir dünyevi beklenti onu, insan olma ve insanca yaşama idealinden alıkoymaz.

Anahtar sözcükler: Benlik, Şahsiyet, Ruh, Ontoloji, Apriori, Mahiyet, Hüviyet, Antinomi

ABSTRACT

Humanity has revealed out of paradigm on behalf of self-discovery. Although aphorism of associates as “knowing oneself” was a significant step in terms of discovering “I” in the ancient period., In fact this amazement and admiration started with the first human; Adam. In the antique age, we encounter the analysis upon human and its ego. In perception of the significance and being the spirit is in order of God and eternal. Bediuzzaman not only says that the “I” is a hidden “precious treasure” that was a waiting to be discovered but also he points out the necessity of being examined. The “I” is the exact key which is capable of opening the man’s valuable treasure. There is separate sequence of values which was given by the exact being. The human was created as the lord of the universe and capable of holding the logic. When sample human brain to a computer was “the soul” is software and differentiate in each person. Creating thoughts and concept and planning have been available in humans’ genetic code from the first human. In the bases of the materialistic and moral civilizations, there is the human as thinking being, gaining personality sequence of “the I” and then integrating to social personality resembles to the number 1 that will gain 1000.000 value of significance. The human who has gained a social personality is the representative of existence and humanistic life. No other expectations linked with the materialistic life can prevent it from the ideal of living humanistic.

Keywords: Self, Personality, Soul, Ontology, Apriority, Reality, Identification, Conflict Between Two Laws,

* Yrd. Doç Dr. Ordu Üniversitesi-Eğitim Fakültesi, öğretim üyesi. mhopacc@gmail.com

I.Giriş

Kadimden beri insanoğlu, kendini keşfetme adına birçok paradigmlar ortaya koydu. Bilgideki hızlı gelişmeler, yeni kuramların kapılarını araladı. İnsan var olduğu sürece kendini tanıma adına yaptığı bu gayrethep devam edecek. Muhammet Aziz Lahbabi, insanı tarif ederken, tek ve özel olma yönümüze işaret ediyor, ona göre her bir insanın “ben” i, ayrıbir hazine ama keşif bekleyen hazineler” Her insan aynı ilahi eserin bir nüshasıdır, fakat tek nüsha”¹²⁶ Sokrates in “kendini bil” aforizması antik dönem adına” ben ”in keşfine önemli bir adım olsa da hakikatte ilk insanla birlikte bu hayret ve hayranlık başlamıştır.Yine antik dönemde; Aristoteles ve stoacılar da insan ve benlik üzerine analizlere rastlıyoruz. Aristoteles daha çok insanın sosyal yönü üzerinde dururken, stoacıların insanın maddi ve maddi olmayan(mücerret)yanını keşfe çalışmışlar. Yakın dönemde E.Mounier benlik üzerine analizler yaptı.Mouniere göre” dağılma ve cimrilik ferdiyetçiliğin iki değişik alametidir. Şahıs ise efendilik ve cömertliktir. Şahıs ferdin karşısında içten yönelişte tam bir kutuplaşmadır.”¹²⁷Mahiyet-varlık algısında,“Ruh” yapısal olarak, sonsuzluk kazandırılmış bir kanunun-u emridir(emir alemine ait bir kanun, yani ruhlar alemine).Ruh ebedidir. Sonsuza kadar varlığı devam eder. Var olanların, emir alemine aidiyeti, mahiyetlerindeki gizemi koruyor. İnsana ruh hakkında çok az bilgi verildiği, mutlak bilginin de,aşkın varlıkta olduğu bildiriliyor.”Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: “Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir.”¹²⁸Az bilgi sahibi olmamıza rağmen, merakımız bizi hep sınırları zorlamaya yöneltti. Ruhıbn Arabi’ye göre mücerrettir cevher-i ferttir, mürekkep değildir.”¹²⁹ Bedensel yapı ise, maddi olanın temsilcisi ve yok oluşu ifade eder. Zamanınevrilmesi, göreceliMahiyetlerin algısındaki paradoksal açılımlar, zihinsel fonksiyonlarımızı zorluyor. Yer yer apriori(doğuştan) kalıpların bile, “Us” un iflasına çare olamadığı durumlarla yüz yüze geliyoruz. Farklı mahiyetlerin çarpışması(zıtların özdeşliği), diyalektik algumuzda çatlaklar meydana getiriyor. Neyi, nereye nasıl koyarsak, gerçekliğe uygun hareket ederiz diye agnostik tavırların kölesi haline geliyoruz. Sonsuzu algılamaya çalışmamız, mahiyetin mahiyetindeki içselliği algılamak kadar anlamsız ve boş bir çabalamadır. Mahiyet dediğimizde ne anlıyoruz.? Mahiyet mücerret varlık sferini, soyut alanı anlatır. Bir şeye “mahiye”, o nedir? diye sorduğumuzda aldığımız cevap mahiyetin tanımıdır. Aşk nedir? diye sorduğumuzda, aşkın soyut yapısına dair bütün tanımlar aşkın mahiyetini anlatır. Metafizik varlık alanına ait tanımlamaları aklımız kabul etmekte zorlansa da, inkâr edemez. Örneğin, duygularımızı inkar edemiyoruz. H. Atay ‘a göre Farabi’nin mahiyet, hüviyet ve şahsiyet anlayışında şunlar ön plana çıkıyor.”Mantıkta mahüve = nedir o? o nedir? Sözü bir şeyin mahiyetini anlamak için kullanılan bir sorudur. Farabi’ye göre bir şeyin hüviyeti, onun ayniyeti, şahsiyeti, teklifi özelliği ve münferit varlığı demektir. Bir şeyin hüviyeti demekle onun dış dünyadaki varlığı kastedilir. Bir şeyin mahiyeti ile de zihindeki varlığı kastedilir.”¹³⁰ Biz,müteal varlık, için bu tür ayrımlara ya da birleştirmelere gidemeyiz.” Hemen bütün İslam düşünürleri, vacip olan vücudu, kendine has bir mevcut kabul etmiş,O’nun varlığını da mahiyete muhtaç olmaktan ve tabi mürekkep bulunmaktan da Müberra saymışlardır; varlığı kendinden olan ise bu tür avarızdan münezzehtir.¹³¹ Aşkın varlık, her türlü teşbihten ve tahlilden uzaktır. Bediuzzamanmüteal varlık için “mevcud-u meçhul” varlığının nasıllığı bizce meçhuldür kavramlarını kullanır ve anlam tahlillerini insan “ben” i üzerinde

¹²⁶ - Lahbabi, A. M, *İslam şahsiyetçiliği*, Ç: İsmail Hakkı Akın, Yağmur Yayınevi. İstanbul, 1972, S.18

¹²⁷ - Bilal Dindar, *EmmanuelMounier de Personalizm*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, yayınları,Ankara 1998, s. 32

¹²⁸ -Kurani Kerim, *isra suresi*, 17/85

¹²⁹ - Cafer Karadaş, *Muhyiddinİbn Arabi*, Kaynak yayınları, İzmir,2008, s.219

¹³⁰ - Hüseyin Atay, *Farabi ve İbn Sina'ya göre yaratma*, yayınlanmış Doçentlik tezi, Ankara üniversitesi ilahiyat fakültesi yayınları. 1974s.9

¹³¹ - M.FethullahGülen,*Kalbin Zümrüt Tepeleri 2* ,Nil yayınları, İstanbul,2008 , s.180-181

yoğunlaştırır.Lahbabi, şahsıdual bir anlayışla izah ediyor. "Biz, bir şahsı bu iki cephesi bir yandan fiziki ,dış ,zahiri diğer yandan da manevi, iç ve psikolojik görüntüleri ile ele alırız.¹³²

Ruh beden dualitesini, Bediuzzamanda da görtürüz ancak O daha çok "benlik" üzerinde durur. "Ene'nin (benlik),başlı başına gizlenmiş ve keşfedilmeyi bekleyen "hazinelere şifresi olduğunu söyleyip, tahkik edilmesi gerekliliğine işaret ediyor. Örneğin, otuzuncu söz tamamen insan benliği ve atom tahliline tahsis edilmiştir."Ene, künûz-u mahfiye olan esmâ-i İlâhiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlâkınındahianahtarı olarak bir muammâ-yı müştakikîşâdır"¹³³ "benlik"insana verilmiş ve çok değerli hazineleri açma kabiliyetine sahip bir anahtardır. İnsan, maddenin temel taşı atomu ve parçacıklarını keşfetmeye ve medeniyetleri adına kullanmaya müsait bir yapıya sahip olabildiği gibi aynı benlik, atomu parçalayıp canlı nesillerini de ortadan kaldırmaya yakıp yıkmaya da müsait yapıdadır. "Ben" in psişik analizi yapıldıkça, ben' in derinliklerine inme, bilinçaltının gizemlerini keşfetme, bizde hayret ve hayranlık uyandırıyor, atomun parçacıklarına doğru yapılan keşifler de bizi hayrete düşürüyor. Yunus Emre "bir ben vardır, bende benden içeri" ifadeleri "ben" in mahiyetinin analizi adına önemli şifreleri içeriyor. Müteal varlığın isimlerinin her birisi varlık için tükenmez bir hazinedir. Esbap açısından Şafi ismine ait tecellilerinşifa kaynağı olması gibi. Bediuzzaman, Mesnevisinde bu tecellilere değiniyor."Kezalik, esmâ-i İlâhiyeden bir hücreye veya bir mikroba tecelli eden bir isim, kâinatı ihata eden isim ile müttehittir. Çünkü müsemmaları birdir. Meselâ: Bütün kâinata taalluk ve tecelli eden Alim ismiyle bir zerreye taallük eden Hâlık ismi, müsemmada müttehiddirler. Hurma ağacına taallük eden Musavvir ismiyle de, semeresine taallük ve tecelli eden Münşi ismi, müsemmada müttehittirler."¹³⁴ Güneşi varlık alana getirenle, bitkide fotosentezi oluşturan aynı Aşkın varlıktır. İnsanıyaratan Zat-ı Akdesle, arıya bal yaptıran aynı güç sahibidir.

1.1.Müteal varlık karşısında 'ben'in durumu

Aslında, yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı doğuştan gelen bir duygudur ve sürekli aktif olmakla birlikte zor zamanlarda duygusal patlamalar gerçekleşir. İnsan başı sıkıştığında Müteal bir gücün yardımına gereksinim duyar."Dua bir ubudiyettir; ubudiyet ise, semerâti uhreviyedir. Dünyevî maksatlar ise, o nevi dua ve ibadetin vakitleridir; o maksatlar, gayeleri değil. Meselâ, yağmur namazı ve duası bir ibadettir. Yağmursuzluk, o ibadetin vaktidir; yoksa o ibadet ve o dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa, o dua, o ibadet hâlis olmadığından, kabule lâyık olmaz"¹³⁵Yardım isteme, ihtiyaçla, istenilen makamın, ihtiyaca cevap verebilme yetisiyle doğrudan ilişkilidir. Ne istediğini, neyi arzuladığını, nasıl isteyeceğini bilmek ve ona göre davranış sergilemek, isteklere ulaşmada önemli bir adımdır. Merhameti sınır tanımayan müteal varlık, varlık alanına getirdiklerinin, kendinden istemelerini ve bolca ihşanda bulunacağını vadediyor."Bana dua edin, duanıza cevap vereyim"¹³⁶İnsan ihtiyaçlarını yine, insanavarlık veren en iyi bilir. İnsanın yaşam planını çizen kim ise, insana ait kader fotoğrafını bütün olarak en ince ayrıntısına kadar bilir ve götür. Fotoğrafi her boyutuyla bilen Zat, psişik yapımızın arzu ve isteklerini, içsel fisiltularımızı ve bizim tahayyül bile demediğimiz yönlerimizi zaman ve mekân üstü bilir."Yoksa onların sırlarını ve fisiltularını işitmeyeceğimizi mi zannediyorlar? "Hayır, onların yanında Resullerimiz (elçilerimiz) (her şeyi) yazıyorlar"¹³⁷"ben" in sırlı dünyasına

¹³² - Lahbabi, a.g.e. s. 22

¹³³ - Bediuzzaman Said Nursi, 30. Söz, yeni Asya yayınevi, İstanbul,1996, s. 241

¹³⁴ - Nursi, Mesnevi-i Nuriye, Yeni Asya yayımları, İstanbul, 1996, s. 1343

¹³⁵ -Nursi, sözler 23. Söz, yeni Asya yayımları,1996, s.287 -

¹³⁶ - Kuranı Kerim,mümin suresi, 23/ 60

¹³⁷ - Kuranı Kerim, Zuhruf suresi, 43/ 80

ulaşmamda müteal varlıkla olan iletişimi yadsıyamam. O, içimdeki sevgi, nefret, atalet, isteme, inanma, duygularını çekirdek halinde benliğime yerleştirir.

1.2.Sorumluluk yüklenen olarak benlik

Mutlak varlığın, insana yüklediği ayrı bir değerler silsilesi vardır. İnsan varlık aleminin, efendisi olarak yaratılmış ve akıl gibi bir emanete ehil hale getirilmiştir.“Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik. Hepsi de onu yüklenmekten kaçındı ve ondan korktu. İnsan ise onu yükledi. Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir.”¹³⁸Ali Ünal, bu ayetle ilgili su tespitlerde buluyor.“Buradaki emanetten asıl maksat insanı başka varlıklardan ayıran ve onu o yapan asıl unsurlardır, irade düşünce ve beyan kabiliyeti ve yine bunların cinlerde de olduğunu da hesaba katarsak insan benliği, yani egosu, yani insan değildir.”¹³⁹İnsan, insan olarak görevlerinin bilincine vakıf olduğu sürece diğer yaratılmışların üstünde kalırken, aksi durumda da en aşağı bir mahlûk olma gibi bir talihsizliğe de duçar kalabilmektedir.İnsan bilinç sahibi “ ben” inin farkında bir varlık olması hasebiyle sorumlu bir varlıktır.”Buradayım diyen insan, kendi bilincindedir her şeyden önce”¹⁴⁰Akıl emanetini, hiçbir varlık turtü kaldıramayınca insana teklif edilir ve insan yüklenir bu emaneti. Lahbabi insana yüklenen emaneti bir misyon olarak değerlendiriyor.” Alemi mükemmelleştirme hareketi insanın şerefli bir gayreti, Allahın ona verdiği bir emanet(mission) tir.¹⁴¹ Seçme hürriyeti, insanın akılla olan sınavında can simidi meşabesindedir. Akla sahip olmanın sonucu, yüklenen misyonun gereklerinin ifasında da seçebilmenin çok yönlü çatışmalarıyla karşı karşıyayız.“ Us” un dayanılmaz cazibesi, dayanılmaz acıları da beraberinde getirebilir. Emanet olan “Us” u dağlar, taşlar, ağaçlar, kuşlar ve melekler almamış, sadece insan cesaret edip üstlenir. Bundan sonra yapılması gereken emaneti dosdoğru kullanma gayretidir. Us un, olmazsa olmazı düşüncenin sağlıklı ve doğru işletilmesidir.

1.3.Aşkın varlığın tecellileri karşısında “benlik”

Tecelli; açılıpbelirme, ortaya çıkma anlamlarını içerir. Aşkın varlığa ait, isim, sıfat, fiil, tecellileri varlık alemi üzerinde varlığını hissettirir.Varlık bu tecellilerle sürekli bir oluşum halindedir. “Tecelli, Sıfat ve esma-i ilahiyenin münferiden veya müctemian kendi hususiyetleriyle inkişaf etmeleri, ilahi esrar ve envarın kalplerde, belli emarelerle kendilerini hissettirmeleri ve gönül gözüyle görülür hale gelmesi gibi anlamlara gelir.”¹⁴²İnsan, benliğini, mutlak olanın isim sıfat ve fiillere ait tecellileri yakalamaya ve onları keşfe yönelttiğinde benlik asli görevi istikametinde işletilmiş olacaktır. “zira her şey onun esma ve sıfatına dayanmaktadır”¹⁴³ Aşkın varlığın tecellileri karşısında benlik, şahsiyet kazanır.

Lahbabinin, M.İkbal şahsiyetçiliği ile ilgili tahlilleri önem arz ediyor “ Mİkbal, belli bir şahsiyetçilik anlayışına sahip olduğundan felsefi sistemine (Hodi) benlik adını vermiştir.”¹⁴⁴“Ene “ denilen benlik, farazi hatlarla kendi sınırlarını belirler ve der; ben evler yaparım,Aşkın varlık evreni yaratır. Ben toprağı sürerim,Mutlak varlık çürüten tohumdan canlılar yaratır. Ben sınırlıyım, Yüce olan sınırsız güç sahibidir. İşte bu tür kıyaslamalarla insan mutlak olan karşısında kendi sınırlarının bilincinde bir varlık olur.Evreni ve içindeki varlıkları dikkatle incelediğimizde en güzel formun insana verilmiş

¹³⁸ - Kuranı Kerim *Ahzâb süresi*, 33/72.

¹³⁹ - Ali Ünal, *Allah (cc) Kelamı Kuranı Kerim ve açıklamalı meal*, Define yayınları, İzmir, 2012, s.1396

¹⁴⁰ - Oruç Aruoba, *Benlik*, Metis yayınları, İstanbul, 2011 s.17

¹⁴¹ - Lahbabi, a.g.e s. 86

¹⁴² -M.FethullahGülen,*Kalbin Zümriü Tepeleri* 3 ,Nil yayınları, İstanbul,2008,s.97

¹⁴³ - Gülen,a.g.e,s.98

¹⁴⁴ - Lahbabi, a.g.e s. 28

olduğunu görebiliyoruz. İnsan kendi farkındalığını hissettiğinde koca bir evreni temsil eden, akıl taşıyan biricik varlık olduğunu algılar. Yine Lahbabi bu özel varlık için “İnsanAllah’ın(cc) yarattığı bir şahıstır”¹⁴⁵ tanımlaması yapar. Ferdin şahsiyet ufkunu yakalaması, bilinçlenmesidir. Bu tür bir analiz, algılama ve değerlendirme insanın nasibine düşmüş veya Aşkın bir varlık tarafından bilinçli planlama yapılmıştır. En güzel surette varlık alemine gönderilen insan, bilincini kavramlaştırıp pratik hayata uygulayabilen medeniyetler kurabilen tek varlıktır. İlk insanla ile başlayan Dünya sertiveni” ben” in de tarihini anlatır bize. İnsan Descartes’in ifadesiyle “Dual (ikili) bir varlıktır” yani madde ve ruhtan müteşekkil bir yapıya sahiptir. ”Descartes a göre ruh ve madde farklı şeylerdir.”¹⁴⁶Ruh, bir anlamda insanın benliğini mündemiçtir., soyut varlık sferini oluşturur ve manevi kategoride değerlendirilir.” Ruh ya da ben,düşünüyorum un apaçık bilgisiyile kendini tanıtan ben”¹⁴⁷İslamdüşüncesi Kartezyen düşüncesinden farklıolarak yaratıcıya kesin bir imanla işe başlar.”Benliğe ,(şahadet eden ben e) varmak için Mutlak varlıktan hareket ediyor.”¹⁴⁸Bir metaforla, insan beynini bilgisayara benzetecek olursak, ruh onun yazılımıdır ve bu yazılım her insanda, hatta bütün canlılarda farklıdır. Ne insanın yazılımı aslanın yazılımına benzer ne de kartalın yazılımı balinaninkine benzer. Bütün yazılımlar, tasarımlar maddi formların öncesinde vardır. Robotun yazılımı, tasarımı olmadan nasıl robot yapılabilir? İnsanın ruh yazılımı da maddi formdan önce vardır. Öz varoluştan önce gelir her zaman. Bu kural gözle görülebilen evrenin her yerinde geçerliliğini sürdürmektedir. İnsanın benliği, manevi yapısı yaratıcısı tarafından tasarlanmıştır. “Hayvanlar da Allahın yarattığı mahluklardır, fakat insanı hayvandan ayıran mukaddes vasıf, sadece bizim cinsimizin muktedir olduğu şuur kazanma hadisesinden doğmaktadır: ben basiretiyle hisseden yaşayan bilen bir varlığım”¹⁴⁹ Farabi de “varlık vardır” “ düşünüyorum” çiftinin ortaya koyduğu antinomiyyaratıcının isim ve sıfatlarının tecellileriyle çözmeye çalışır. “Allah’ın varlıktaki üstünlüğü ve kemali en yüksek derecededir. Ondan daha önce veya ondan daha üstün olan başka bir varlık yoktur.”¹⁵⁰

İnsan; benliğini, isyan için değil, sınırsız güç sahibinin azametini algılamada bir araç olarak kullanır. Ben sınırlı bilirim; ilim sahibi ise sonsuzu bilir, der. Kibir ve gurur aracı olarak kullanılan benlik,nefretin temsilcisi halinde tezahür eder. Kendi dışında, dış dünyadaki varlıkları anlamlandırma, objelerle kendi arasındaki korelasyon sonucu bilgi elde etme ve bu bilgilerin analiz ve sentezinden üretimde bulunma insana özgü bir yetenektir. İnsan hayatı boyunca öğrenmeye programlanmış varlık olarak diğer canlılardan ayrılır. Arı bal yapmaya, kuşlar uçmaya önceden programlı olarak doğarlar. İnsanın biricikliği onun ruhuna, yazılımına yüklenen kutsal emanetten kaynaklanır. Bu emanet,“ben”dir, bilinçtir, kutsal sorumluluktur bu sorumluluk insan olarak yaratılmanın insanca yaşamının, yaratılanı yaratandan ötürü sevmenin gerektirdiği sorumluluktur. İnsanın yeryüzünün mirasçısı olmasıdır. Düşünce üretme, kavramlaştırma, planlama insanın genetik yazılımında ilk insandan itibaren mevcuttu. İlk insana bütün varlığın isim ve özellikleri öğretilmişti “Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek “Eğer doğru söyleyenler iseniz haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.¹⁵¹İlk insan bunlarıöz olarak öğrendi “insan” denilince ne anlaşılır? “ Aslan” kavramının karşısında ne var? “Kartal “ kavramı neye işaret ediyor?Bunları öğrendi. Bütün kavramların genel olarak delalet (işaret) ettiklerini bilme, her şeyi bilme demek değildir. Varlık ve kavramlara ait çok ayrıntılı bilgiler kıyamete kadar belki de araştırılmaya, yeni

¹⁴⁵ - Lahbabi, a.g.e s. 29

¹⁴⁶ - Afşar Timuçin, *Descartes'çi Bilgi kuramının temellendirilmesi*, Bulut yayınları, İstanbul 2000, s. 89

¹⁴⁷ - Timuçin, a.g.e, s. 95

¹⁴⁸ - Lahbabi, a.g.es. 29

¹⁴⁹ Lahbabi, a.g.e, - s. 29

¹⁵⁰ - Mübahat Türker KÜYEL, *Aristo ve Farabi'nin Varlık ve Düşünce öğretileri*, yayınlanmış Doçentlik tezi, Ankara üniversitesi Dil Tarih Coğrafya fakültesi yayınları,1959.s.97

¹⁵¹ - Kur'anı Kerim, *Bakara suresi*, 2/ 31

türevlerin ortaya konmasına devam edilecektir. Örneğin ilk insan, hangi bitkinin hangi isimle anılacağını hangi hayvanın ne maksatla yaratıldığını, biliyordu. Fakat bugünkü anlamda veya kıyamete kadar olacak olan anlamlandırmaları ayrıntılarıyla bilmesi bizce meçhul! Bugün biz bilimin statik değil sürekli ilerlemeye, dinamikliğe sahip olduğunu biliyoruz. İnsan, sürekli öğrenme ve araştırmaya, keşfe programlı olarak varlık kazandırılmıştır. Taklitten sıyrılma, yeniden iradi varoluş sergileme, tahkike, derinlemesine, irdeleme, kavramların etrafında dolaşarak ve kazarak, neden?Niçin? li sorularla düşünce derinliğine ulaşma, var olmanın gereğidir. İnsan yaşamının değerliliği, her anın titizlikle değerlendirilmesini gerekli kılar. Sokrates'in " Sorgulanmayan hayat yaşamaya değermez"¹⁵² ifadesi de aynı varoluş azminin ifadesidir. Var olmak gayret ister, eşyaya ait gerçekliklerin keşfedilmesini ister. "Ben kimim ?" Evren neden var? Benim evrendeki yerim ve ereğim nedir? Benim için değerli olan veya olmayan nedir? Soruları düşünmeyi gerektirir. Sorgulama ve analiz yüzeyselliğin aldatıcı maskesini yırtıp saklanmış hazineleri ortaya çıkara bilme ve pratikte uygulayabilme de önemlidir.

Bugünkü teknolojik gelişmeler de bir anlamda söylemlerin ötesine geçme, pratikte insanlığa fayda sağlama çalışmalarının ürünüdür. Maddi manevi medeniyetlerin temelinde, düşünen varlık olarak insan ve ürettiği değerler vardır.

1.4. Ben ve karşı benler

Yer yuvarlağında hâkimiyet, diğer canlıların üzerinde insana verilmiştir. İnsan aklı, diğer canlılardaki esrarı da keşfedebilme yetisiyle gücünü artırmaktadır. İnsan bu gücü, tarih boyunca kurduğu medeniyetler yanında, zaman zaman da medeniyetleri yok etmekte kullandı yıkmakta kullanmaktan hiç kaçınmadı. Einstein in" Eyvah, atomu canavara kaptırdık! "demesindeki pişmanlığın açılımı da bu olsa gerek. Atomu parçalayan ve ondan nükleer santrallerle insana faydalı enerji üreten akılla, atom bombası yapıp insanlığı bugün bile katleden aynı aklın farklı versiyonlarıdır. Sonuç, yine bireyin benlik kalitesinde yatıyor. Bireylerin benlik eğitimi ve benliklerini insanlığın faydası doğrultusunda kullanmaları aile çevre okul üçlüsünün sağlam olmasıyla alakalıdır. Birey, mizaçla birtakım genetik mirasa sahip olsa da karakter eğitilebilir yapıya sahiptir. Ailelerin, toplumsal yapıların temeli olduğu düşünülürken eğitim önceliğinin burada başlaması çok önemlidir. Birey, ailenin yansımasıdır. Çevre ve okul onu geliştirir. Yapılması gereken, bireydeki potansiyel benlik gücünün olabildiğince bütün yeryüzü insanlığının faydasına kanaliz edilmesidir. Birlikte yaşama ve paylaşma duygusu bizi bu yönde harekete zorluyor. "Bizim kendi 'ben' imiz kendi kendine yeterli değildir. Ancak sevilen bir senle ya da sınırlı durumlar içinde kalmakla "ben" kendi varoluşunu bulabilir"¹⁵³ Yeryüzünün herkese yetecek kadar zenginliğe sahip olduğunu biliyoruz önemli olan kazanımların insanlık adına paylaşılmasıdır. Savaşların temelinde yine insan benliğinin negatif beslenmesi yatıyor.

1.5. Ben'in Varoluşu

Bütün varoluşların kaynağı ezeli ve ebedi olan Müteal varlığın sınırsız ilmine dayanır. "Evvvela her şey zaman ve mekân üstü kenz-i mahfide meknuzdur. İlmi vucudlar aleminde ilk tecelli, her şeyin belli taayyünlerle zuhuru şeklinde belirir; sonra ruhani mevcudiyetle şereflendirilir; daha sonra latif ve kesif cismaniyet urbasıyla payelendirilir ki işte bunlar varoluşun üç basamağıdır."¹⁵⁴

¹⁵²- Niyazi Berkes, *Sokrates'in müdafaası -Eflatun*, MEB yayınları, İstanbul 1998, s.20

¹⁵³- Bedia Akarsu, *Çağdaş Felsefe*, inkılap kitabevi, İstanbul. 1987, s.212

¹⁵⁴- Gülen, s.66

İnsan varlık sferine harika donanımlarıyla birlikte adım attar. “Andolsun ki Biz, insanı (nefsini), Ahsen’i takvim içinde (nefs tezkiyesi ve tasfiyesi yaparak en güzele ulaşabilecek özellikte) yarattık.¹⁵⁵ Bütün organlarındaki orantı, insanın olması gereken en kâmil şekilde var edildiğini gösteriyor. Bediuzzaman, bu ayetin tefsirinde imanın insanı, sultanlar seviyesine çıkardığını ifade eder. Varlıkbilim(ontoloji) açısından insanın biyolojik yapısı aşkın bir sanatkâra işaret eder. Maddesi itibarıyla insan çok ucuz ve bol olan topraktan, protein çorbasından yaratılmasına rağmen, sanat ve sanatın tasarımı açısından çok fazla bir değerlilik içeriyor. Her bir organ ve hücre canlı iken kusursuz bir makine gibi işleyen çok pahalı birer değerdir. Can gidince altının demire dönüşmesi gibi, değer dönüşümü gerçekleşiyor. Sanatkâr olarak insan da, eserlerini icra ederken ucuz hammadde kullanır.Hammaddenin ucuzluğuna kimse aldırılmazken, her algılayıcı, eserdeki derinliğe bakar. Bediuzzaman,yirmi üçüncü sözde bunu şöyle açıklıyor; “Bu sırrı bir temsille beyan edeceğiz. Meselâ, insanların san’atları içinde, nasıl ki maddenin kıymetiyle san ’atın kıymeti ayrı ayrıdır. Bazen müsvavi, bazen madde daha kıymettar; bazen oluyor ki, beş kuruşluk demir gibi bir maddede beş liralık bir san ’at bulunuyor.¹⁵⁶J.P Sartre, insanımadde ve anlam olarak saçma gereksiz bir varlık olarak niteler.” Zira bu varlık yaratılmamıştır. Hiçbir sebebe dayandırılmayacağı için de gereksiz, fazla ve saçmadır. Bu durum ile kaşı karşıya gelme, insanlarda bir irkilme tikslenme hali vücuta getirir.¹⁵⁷ J.P Sartre’ın, aksine Bediuzzamanın insanı, belli bir amaca göre var edilmiş ve eksiksiz bir donanımla enderli varlık nitelimesinde bulunur. Başlangıçta hiçbir şey bilemeyen insan, bir ömür sürekli öğrenir. Neyi, nasıl, nereden öğreneceğini bilmeyen insanın küçük yaştan itibaren bir yol göstericiye ihtiyacı vardır.Lahbabi de ontolojik açıdan insanı şöyle ifade ediyor:“Varlıklar nizamında şahıs, İslam’a göre bizzat kendisi de bir sentez olarak tarif edilir: Biyolojik bir teşekkül(vücut) ile ruhi bir hayat(ruh) ın sentezi.”¹⁵⁸Her varlığa ait bir ereğin cari olduğu bir evrende, insanın başıboş ve gayesiz olması düşündürülemez.

İslam düşüncesinde benlik sınırlarının çözülmesi,aşkın varlığın isimlerine ait tecellilerden alınan pay ölçüstüdedir. Her benlik, sevgihavuzunda benliğini eriterek kişilik kazanır, şahıslaşır. Bir adım daha ilerisi külli şahıs haline gelmektir ki her şahıs koca bir uzvun azaları gibi olur.” o halde ben sadece bir “ben” bir fert değil, fakat bir şahsım. Tarihi ve toplumsal buut şahsa sadece benlikler arası değil, aynızamanda evrenselliğin yolunu da açmaktadır.¹⁵⁹

Ben in kademe kademe şahsiyet kazanması sonrada toplumsal şahsiyete katılması, bir rakamının amudi olarak milyon değerini kazanması gibidir. Fert, sosyal şahsiyet içinde tek başına toplum olur. Şahsiyet kazanmış “ben ”de artık bencillik, kin ve nefret duyguları törpülenmiştir, onun yerine başkalarına yardım etme, yaşatma için yaşama, biz olma, insan olma insanca yaşama, yaratılmışları yaratandan ötürü hoş karşılama duyguları gelişmiştir. Toplumsal şahsiyet kazanmış bir insan yeryüzünün her noktasında varoluşun ve insanca yaşamanın temsilcisidir. Hiçbir dünyevi beklenti onu, insan olma ve insanca yaşama idealinden alıkoymaz.” İnsanların ulaşabileceği en güzel ikbal, insanların çoğunda tam bir insanlık duygusunu uyandırdıktan sonra hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmaktır.”¹⁶⁰

2.SONUÇ

¹⁵⁵ - Kuranı Kerim, *Tin suresi*, 95/4

¹⁵⁶ - Nursi, 23. *Söz*, Yeni Asya yayınları, İstanbul, 1996s.139

¹⁵⁷ -Kenan Gürsoy, *Sartre ateizminin doğurduğu problemler*, Akçağ yayınları, Ankara,1988,s.30

¹⁵⁸ - Lahbabi, a.g.e s. 75

¹⁵⁹ - Lahbabi, a.g.e s. 53

¹⁶⁰ - Dindar, a.g.e, s. 32

Ontolojik (varlıkbilim) açıdan bakıldığında İnsan, kâinata üstün bir varlık olarak, varoluş serüvenine katılmış ve müstesna bir yere konmuştur, zira insandaki akıl ve icra ettiği fonksiyonlar, diğer canlılarda görülmemektedir. Medeniyetler kurabilen bir varlık olarak insan, "akıl ve sorumluluk" emanetine sahiplilik gibi bir ağırlığın öznesi durumundadır. Bu öznenin temel taşı mesabesindeki "ben" kendi farkındalığını yakalamakla, çözüm bekleyen hayat şifrelerini çözecek ve sosyal şahsiyete ulaşacak, oradan bir adım daha ilerisi olan dünya kardeşliğini inşa edecektir. Medeniyetleri kenetleyecek ve dünya barışını oluşturacak, bilinç ve şahsiyeti gerçekleştirmiş "ben" in, asli görevi budur.

Asli görevini icra eden şahıs hiçbir beklentiye, kibir ve gurura kapılmadan vazifesini ifa etmenin süruruyla emanet sahibinin emanetini alacağı ana kadar müteal varlığın isimlerinin tecellileriyle baş başa kalır. Şahsiyet kazanmış birey için aşkın varlığın hoşnutluğuna ulaşma, bütün şifrelerin çözülmesi anlamına gelir. Aynı zamanda İyi bir vatandaş olan "şahıs" her türlü kötülüğün karşısında iyiliğin temsilcisidir. Şahıs, iyilik ödünç yapılamaz zira iyilik bir insanlık görevidir, ödevidirbilinciyle hareket eder. Şahıs aynı zamanda, kendine yapılmasını istemediği davranışları kendi dışındaki şahıslara yapmayacak kadar bilinçlidir. Her davranışı empati temellidir. Kendi içine doğru derinleşmiş ve Şahsiyet kazanmış bireyin diğer bir özelliği toplumsal yaşamda, uzlaşmacı karakterini sürdürmesi ve düşünsel temellendirmelerinde," Ben'e emanet edilen "akıl hazinesini "olabildiğince dikkatli ve verimli kullanabilmesidir.

Kaynakça:

- Atay, Hüseyin,(1974)Farabi ve İbn Sina'ya göre Yaratma, yayınlanmış Doçentlik tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Aruoba, Oruç,(2011)Benlik, Metis Yayınları. İstanbul.
- Akarsu, Bedi,(1987)Çağdaş Felsefe, inkılap kitabevi, İstanbul.
- Berkes, Niyazi(1998)Sokrates'in Müdafaası, MEB Yayınları İstanbul.
- Dindar, Bilal,(1998)Emmanuel Mounier de Personalizm, Kültür ve Turizm Bakanlığı, yayınları Ankara.
- Gülen, Muhammet. (2008)Kalbin Zümrüt Tepeleri 1.2.3.4, Nil yayınları. İstanbul.
- Gürsoy, Kenan.(1998)Sartre ateizminin doğurduğu problemler, Akçağ yayınları, Ankara.
- Karadaş, Cağfer,(208)Muhyiddin İbn Arabi, Kaynak yayınları. Ankara.
- Kur'anı Kerim, Tin suresi, 95/4.
- Kur'anı Kerim, A'raf suresi, 7/1
- KÜYEL, Türker,(1959)Mübahat Aristo ve Farabi'nin Varlık ve Düşünce öğretileri, yayınlanmış Doçentlik tezi Ankara üniversitesi Dil Tarih Coğrafya fakültesi yayınları, Ankara.
- Lahbabi, Aziz Mahmut,(1972)İslam şahsiyetçiliği, Ç: İsmail Hakkı Akın Yağmur Yayınevi. İstanbul.
- Nursi,Said. B.(1996)30. Söz, Yeni Asya yayınevi, İstanbul.
- Nursi, Said. B(1996)Mesnevi-i Nuriye, Yeni Asya yayınları. İstanbul.
- Nursi, Said. B (1996)23. Söz, Yeni Asya yayınevi, İstanbul.
- Timuçin, Afşar(2000)Descartes'çi Bilgi kuramının temellendirilmesi,Bulut Yayınları, İstanbul.
- Ünal, Ali,(2012)Allah(cc) Kelamı Kur'anı Kerim ve açıklamalı meali, Define Yayınları. İzmir.